

6. Франчук М. Убивча жадоба до збагачення: Гобсек Оноре де Бальзака і Пузир І. Карпенка-Карого. *Науковий збірник. Велика Волинь*. 2019. С. 85–90.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Карпенко-Карий І. Драматичні твори / за ред. С. Зубкова. Київ : Наукова думка, 1989. С. 349–414.

АНАТОЛІЙ КИЧИНСЬКИЙ ЯК ПРЕДСТАВНИК «ТИХОЇ ЛІРИКИ» ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

Яна Боженко, здобувач ступеня вищої освіти бакалавра

*Науковий керівник: В. П. Крупка, кандидат філологічних наук,
старший викладач*

*Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського*

ANATOLIY KYCHYNSKY AS A REPRESENTATIVE OF "SILENT LYRICS" OF THE SECOND HALF OF THE 20TH CENTURY

Yana Bozhenko, bachelor's student

*Scientific supervisor: Victor Krupka, PhD in Philology, Senior Lecturer
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University*

Анотація. У статті окреслено постать Анатолія Кичинського – яскравого представника «тихої поезії» другої половини ХХ століття. Висвітлено світоглядно-творчі орієнтири, ідейно-тематичні та стильові ознаки його творчого феномену.

Ключові слова: «тиха лірика», поет, художник, екзистенціалізм, натурфілософія.

Abstract. The article is devoted to the figure of Anatoliy Kychynsky, a bright representative of "quiet poetry" of the second half of the twentieth century. The

ideological and creative landmarks, ideological, thematic and stylistic features of his creative phenomenon are highlighted.

Key words: *"silent lyrics", poet, artist, existentialism, natural philosophy.*

«Тиха лірика» – це своєрідний феномен доби другої половини ХХ століття, який допоміг зберегти естетику українського слова в часи русифікації. Яскравим представником періоду 70-х років є Анатолій Кичинський – перекладач, художник, лауреат Шевченківської премії та автор близько двадцяти збірок оригінальних поезій. Поетичний доробок автора став предметом аналізу В. Базилевського, Г. Бокшань, І. Борисюк, А. Висоцького, Я. Голобородька, В. Загороднюка, Я. Мельника, О. Мудрак, О. Логвиненка, Н. Лебединцевої, І. Немченка, Г. Немченко, Н. Чухонцевої, О. Шаф, Т. Щерби та ін.

Мета статті – висвітлити художні особливості поезій Анатолія Кичинського та вписати постать митця слова в літературний процес другої половини ХХ століття. Актуальність нашого дослідження зумовлена неповнотою вивчення такого літературного явища як «тиха лірика» та його представників.

«Відлига» дала змогу шістдесятникам презентувати світові нове бачення людини, відновлювати традиції і культуру українського народу та активно боротися із тоталітарним режимом. Проте вже в другій половині 60-х років радянська влада знову почала наступ на українську культуру, а разом із ним поширилося «затишшя», що передбачало відсутність декларативності та відкритої опозиції, залишаючи її у підтекстових глибинах поезій. Ю. Ковалів подає визначення: «Тиха» лірика – умовна назва ліричного струменя в українській літературі 70-х – початку 80-х років ХХ ст., що мав переважно стримане натурфілософське спрямування, характеризувався увагою до проблем існування людини, заперечував настанови соцреалізму, намагаючись не конфліктувати з ним» [Шарагіна 2021: 484-485]. Таким чином, «тихі лірики» прагнуть естетичності та медитативності, у своїх поезіях найчастіше

звертаються до етнографії та релігії, кордоцентризму, екзистенціалізму та натурфілософії.

Анатолій Кичинський не тільки як поет, а й як художник апелює до естетики природи, що є першопочатком. Натурфілософські ідеї автор у своїх поезіях транслює «через зображення різномісних пейзажів, які характеризуються звуковою та візуальною абстрактністю в онтологічній площині авторського тексту» [Шарагіна 2021: 62].

Мотив єдності людини з природою у ліриці поета реалізується через образну систему. Наприклад, образ трави, що, на нашу думку, є доміантним у його творчості, у метафоричній назві вірша та одноіменної збірки «Жива і скошена тече в мені трава» виступає як символ людського життя. Поет застосовує антитезу «жива і скошена», що декодується як життя та смерть, як зв'язок земного світу з небесним. У рядках: « ...А буде так: / припишуть дерева – / і всесвіт мовби нерухомим стане. / І я відчую вперше і востаннє: / жива і скошена тече в мені трава...» – автор чітко вказує на нероздільну тріаду «людина-природа-Всесвіт» (А. Кичинський, с. 35). Наскрізними в поетичному доробку Анатолія Кичинського залишаються й образи землі, моря та степу, що є іманентними для життя херсонського митця.

Поет подає своє неординарне бачення навколишнього світу через яскраву колористику твору, що допомагає відтворити цілісну картину твору, яку прагне передати. У вірші «Оksamитовий сезон» ми бачимо зв'язок слова й фарб, тобто образотворчого мистецтва (наприклад, «жовтогогарячий листок», «срібло і золото струн»). А. Кичинський з метою підкреслити нероздільність духовного стану ліричного героя та гармонії природи, яку вдало персоніфікує, використовує прийом паралелізму:

...Небо лежить на воді

Легко як ми на піску.

Хвиля гойдає блакить.

Берег погойдує нас.

Наші засмаглі тіла

Знову нестимуть в ріку

Густо налиплий на них

Теплий теперішній час (А. Кичинський, с.125).

Варто зауважити, що часто у своїх поезіях, що відносяться до інших жанрів автор використовує природу як тло для увиразнення інших концептів та мотивів. Таким чином, концепт любові, репрезентований кордоцентризмом «тихих ліриків», реалізується не тільки через образи символи серця і душі, рук і губ, а й моря, неба, сонця, весни, літа, осені. Поет грає з настроями (мінорність замінюється мажорними ладом та навпаки), показує експресивність почуттів, створює емоційну напругу. Це можна простежити у поезії «Підпис під фотознімком блискавки», де у перших рядках ми простежуємо нищівний характер природи. Ліричний герой йде «проти системи» заради почуття, проте розуміємо, що природне явище подається нам як каталізатор емоцій та почуттів, ліричного героя:

Сліпуча тріщина у небі грозовому –

Мов соломинка ламана.

...Солому ми в полі скиртували.

Я купавсь в солом'яному морі золотому,

Я плив до тебе й, тонучи у ньому,

За кожну соломиночку хапавсь (А. Кичинський, с.187).

Образ грому «який давно над нами прогрімів» – символ несподіваних внутрішніх змін, що відбулися з героєм. Поряд з тим, рядок «все решта – лиш очікування грому» ми можемо інтерпретувати, як бажання чогось нового не тільки для себе, а й для народу. Для підтвердження та підсилення ідейного навантаження автор вводить звернення до Біблії, а саме образів потопу як символу знищення минулого та ковчегу як надії на майбутнє:

...То був потоп, який іще нікому

не снився навіть..

Що було по тому?

Був наш ковчег, і в ньому – я і ти (А. Кичинський, с.187).

Також окрім біблійних образів Бога, якого ще автор номінує Праведним й Всевишнім, Святого Духа, Святого Письма, Каїна і Авеля та інших, Анатолій Кичинський, з метою порівняння змістових домінант міфологічної спадщини та екзистенціальних проблем людини, використовує поетику міфологізму ретранслюючи через образи Гери, Геї, Посейдона, Пегаса та інших, широко використовує фразеологізми грецького походження: дамоклів меч, нитка життя, канути в Лету, з попелу встане, стріли амура і т.д.

Поетиці фольклору у поезотворчості Анатолія Кичинського виділено особливе місце. На думку Я. Голобородка «Фольклор – це одне з джерел творчості поета, але А.Кичинський є передусім сучасним поетом, творча манера якого містить у собі також традиції класиків української ліричної творчості <... > Поет неначе зосередив у своїх фольклорних віршах ментальність українського світопочуття, в якому поєднуються мотиви муки й кохання, туги й надії, радості й скорботи, незборимості людської душі» [Голобородько 2007].

Написана від імені жінки поезія «Постіль» – це модерна інтерпретація народної пісні, на яку письменника надихнув рядок «Вже постіль моя пилом припала». Ми спостерігаємо традиційний мотив фольклорних пісень нерозділеного згубного кохання, що розкривається через архетип землі. Зауважимо, що автор не тільки зберігає пісенну мелодику, яку поєднує з чіткою ритмікою, а й концентрується на філософії почуттів, через яку ми можемо зрозуміти ментальність українського світопочуття.

Не можна стверджувати, що «профольклорність» творчості Анатолія Кичинського обмежується кількома поезіями. Адже архетипи води, землі, вогню, дороги, хати, домівки і т.д., що вказують на своєрідність із фольклором наявні в кожному поетичному творі. Окрім цього, варто звернути увагу як письменник використовує фольклорні жанри у назвах творів, наприклад: «Українська пісня», «Казка про зозулю», «Початок балади», «Застільна балада» та інші, що говорить про бажання митця відновлювати і популяризувати українську культуру.

Не обходить у своєму творчому доробку Анатолій Кичинський й теми ролі митця в суспільстві. «Художник малює вікно», «Поет», «Твори художнику, твори», «Ми – не поети», а також поет із особливою любов'ю та повагою виписує словом портрети найвизначніших постатей української літератури й тим самим вшановує пам'ять таких титанів, як Тарас Шевченко, Павло Тичина, Ярослав Стельмах та популяризує сучасну літературу через постаті Володимира Забаштанського [Крупка 2014], Володимира Чуприну, Володимира Затуливітра, Аллу Тютюнник, Ігоря Римарука та інших. Взагалі, у творчості митця «викристалізувалася творча манера, яка містить у собі не лише народно-поетичні ознаки, але й традиції класиків української поетичної культури...», що ще раз підтверджує приналежність Анатолія Кичинського до традиційної «тихої лірики» [Щерба 2011: 181].

Отже, Анатолій Кичинський як представник «тихої лірики» орієнтується на морально-естетичні теми, зосереджується на внутрішньому світі ліричного героя, його емоціях та почуттях, звертається до релігійних та філософських тем, репрезентує фольклор як один із головних кодів нації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Голобородько Я. Ю. Фольклорність. «Прокласичність». Модерність – бренд Анатолія Кичинського. Херсон: Айлант, 2007. URL: <https://krai.lib.kherson.ua/goloborodko-brend-anatoliya-kichinskogo.htm>
2. Крупка В.П. Художній світ Володимира Забаштанського : монографія. Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2014. 228 с.
3. Літературознавча енциклопедія : У двох томах. / авт.-уклад. Ю.І. Ковалів. Київ: ВЦ «Академія», 2007. Т.2 624 с.
4. Шарагіна О. В. Феномен української «тихої лірики» 60–80- х років ХХ століття. Київ, 2021. 264 с
5. Щерба Т. М. Право на витвір. Причетні до Слова: (нариси, штрихи до літ. портр.). Херсон: Айлант, 2011. С. 174-367.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Кичинський А. Жива і скошена течє в мені трава. Вибрані вірші. *Українська Поетична Антологія*. К.: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2018. 208 с.